

**DİN ÖĞRETİMİ ALANINA ÖĞRETMEN YETİŞTİRME ÜZERİNE
YANSIMALARI BAKIMINDAN “ÜLKEMİZDE LAİK EĞİTİM
SİSTEMİNDE SOSYAL BİLİM OLARAK DİN ÖĞRETİMİ
KURULTAYI”NA ELEŞTİREL BİR BAKIŞ**

Halit EV*

ÖZET

Bu makalede, 2005 yılında Malatya’da yapılan “Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı”nın din öğretimi alanına öğretmen yetiştirme bakımından nasıl bir etki yaptığı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kavramlar: din öğretimi, öğretmen yetiştirme, din öğretimi alanına öğretme yetiştirme

A CRITICAL APPROACH UPON THE REFLECTIONS OF TEACHER
TRAINING FOR THE FIELD RELIGIOUS TEACHING OF “THE GENERAL
ASSEMBLY OF RELIGIOUS TEACHING AS A SOCIAL SCIENCE IN THE
SECULAR EDUCATION SYSTEM IN OUR COUNTRY”

ABSTRACT

In this article, “The general assembly of religious teaching as a social science in the laic education system in our country”, organized in Malatya, 2005; is evaluated with regard to its effects on teacher training for the field of religious teaching.

Key words: religious teaching, teacher training, teacher training for the field of religious teaching.

GİRİŞ

Din öğretimi alanına öğretmen yetiştirme konusu genel öğretmen yetiştirme sistemine göre şekillenir, ona göre değişiklikler gösterir veya bir takım gelişmeler kaydeder. Ana sistemin bir parçası olan bu alanda özellikle Cumhuriyet döneminde önemli gelişmeler yaşanmış, öğretmenlerin rol ve sorumluluklarında da yenilikler gerçekleşmiştir. Eğitim ve din öğretimi alanında yaşanan gelişmelere paralel olarak ortaya konulan yeni yaklaşımların din öğretimi programlarına hızlı bir şekilde aktarılmış olmasının da din öğretimi alanında görev yapacak yeni bir öğretmen modelinin oluşturulması ve

---

* Doç. Dr., DEÜ İlahiyat Fakültesi Din Eğitimi Anabilim Dalı Öğretim Üyesi

yetiştirilmesi ihtiyacında önemli katkılarının olduğu muhakkaktır. Bir başka deyişle programlarda yapılmış olan köklü değişikliklerin öğretmenlerin rol ve sorumluluklarını etkilemesi bu konunun yeniden gözden geçirilmesini kaçınılmaz kılmıştır.¹

Bu alanda ülkemiz söz konusu olduğunda zaman zaman eğitim dışı başka etkenlerin devreye girdiği görülmektedir. Din alanına öğretmen yetiştirme meselesinin din-devlet ilişkilerinden, bir kısım aydının dine olan yaklaşımından oldukça etkilendiği, belki de çoğu zaman bu tercihlerin çok daha önemli olduğu durumlar söz konusu olmaktadır. Kurulan yeni rejimin felsefesini yansıtan ve “Tevhid-i Tedrisat Kanunu doğrultusunda gerçekleştirilen milli eğitim reformuna rağmen, Osmanlı Devleti yenileşme döneminden itibaren toplumu ve eğitim sistemini yakından etkileyen kurumlar ve zihniyet ikileşmesi sorunu fiilen çözülememiştir. Günümüzde de varlığını sürdüren bu problem, ilim ve siyaset çevrelerini yakından etkilemekte”,² dolayısıyla din alanına öğretmen yetiştirme meselesine kadar yansımaktadır. Cumhuriyetin ilk yıllarında öğretmen yetiştirme konusunda birçok dalda önemli adımlar atılırken Tevhid-i Tedrisat gereği açılan İmam-Hatip Mektepleri ile genel öğretim kurumlarındaki din derslerine öğretmen yetiştirme üzerinde durulmamış, çoğu yerde bu okulların öğretmenlikleri, kapatılan medreselerin mezunlarına bırakılmıştır.³ Tevhid-i Tedrisatın gereği kurulmuş olan Cumhuriyet döneminin ilk İlahiyat Fakültesi (İstanbul Darülfünun İlahiyat Fakültesi) mezunlarının öğretmenlik meslek bilgisi dersleri almış olmalarına rağmen⁴ genel okullardaki din dersleri ile İmam Hatip Mektepleri meslek dersleri öğretmenliklerine atanmamaları da bu konuda ayrı bir örnek oluşturmaktadır.⁵

¹ Cemal Tosun (2005a), “Türkiye’de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni ve Din Görevlisi Yetiştirme Alanında Değişme”, *V. Türk Kültürü Kongresi-Cumhuriyetten Günümüze Türk Kültürünün Dünü, Bugünü ve Geleceği (17-21 Aralık 2002)*, Eğitim, Cilt IV, Yayına Hazırlayan: Songül Boybeyi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, ss. 85-111, Ankara, s. 85; Gönül Akçamete (2005), “Öğretim Birliği Yasası Kapsamında Din Öğretimi ve Öğretmen”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkram Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 508-518, Malatya, s. 514.

² Veli Öztürk (1997), *Türkiye’de Din Eğitimi ve Siyaset (TBMM Zabutlarında Din Eğitimi Tartışmaları 1920-1990)*, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir, s. 3.

³ Tosun (2005a), *agb*, s. 90.

⁴ Ömer Okutan (1980), *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi ve Öğretimi Öğretmeni Yetiştirme Sorunu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, AÜ Eğitim Fakültesi, Ankara, s. 58.

⁵ M. Şevki Aydın (2005), *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve*

Sözü edilen zihniyet probleminin hâlâ devam ettiğini gösteren son örnek olarak Yükseköğretim Kurulunun 26 Mayıs 2006 tarihli Genel Kurul toplantısında aldığı karar gösterilebilir. Bu kararda 2006-2007 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere İlahiyat Fakülteleri bünyelerinde yer alan İlköğretim DKAB Öğretmenliği Programlarının Eğitim Fakültesi ile Eğitim Bilimleri Fakültesine Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Eğitimi Bölümü olarak aktarıldığı bildirilmektedir.

Böyle bir kararın hangi gerekçelerle alındığı ve bunların ne kadar bilimsel ve gerçekçi olduğu, hangi verilere dayandığı, vb. hususlar ortaya çıkardığı/çıkarabileceği sonuçlar bakımından irdelenmeye muhtaçtır. Karar öncesinde, 2005 yılında Malatya'da İnönü Üniversitesinin ev sahipliğinde gerçekleştirilen ve sonuçları daha sonra kamuoyuyla da paylaşılmış olan bir kurultayın, bu hususta oldukça önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır.

Din eğitimi ve öğretimi alanını yakından ilgilendiren bu kurultay sonuçları itibarıyla, özellikle bu alana öğretmen yetiştirme konusunu derinden etkilemiştir. Sonuç bildirgesiyle din alanını dönüştürmeyi, bu konudaki doğruların neler olduğunu pozitivist bir yaklaşımla “dikte ettirmeyi” amaçladığı gibi bir izlenim uyandıran bu kurultayı, sunulan bildiriler ve sonuçları itibarıyla eleştirel bir bakışla ele alarak incelemek ve değerlendirmek bu makalenin amacını oluşturmaktadır.

ÜLKEMİZDE LAİK EĞİTİM SİSTEMİNDE SOSYAL BİLİM OLARAK DİN ÖĞRETİMİ KURULTAYI⁶

7-9 Nisan 2005 tarihlerinde Malatya'da İnönü Üniversitesinin ev sahipliğinde gerçekleştirilen bu kurultayın yapılmasında, Kurultay Danışma Kurulu Başkanına göre, yine aynı üniversitenin ev sahipliğinde 6-8 Temmuz 2004'de düzenlenen Eğitim Bilimleri Kongresinin açılış panelinde kendisinin vurguladığı bazı hususlar etkili olmuştur. Söz konusu konuşmada dile getirilen, Cumhuriyet öncesi oluşmuş olan iki başlı eğitime Tevhid-i Tedrisatla son

---

İstibdamı, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul, s. 75; Halit Ev (2001), “İlahiyat Fakülteleri İle İlgili Bir Model Önerisi”, *Tabula rasa-felsefe-teoloji*, Yıl: 1, Sayı: 2, ss. 129-149, Isparta, s. 135; Halit Ev (2003), *Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi Kurumları ve Öğretmen Yetiştirme*, Tıbyan Yayıncılık, İzmir, s. 52.

⁶ Kurultayda yer alan bildiri ve sonuç raporu şu şekilde kitaplaştırılmıştır: *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya 2005.

verildiği halde, 1950'den sonra izlenen politikalarla tavizler verilmeye başlandığı şeklindeki ifadeleri, din öğretimi talebinin ülkenin bir gerçeği olması ve bu konuda neler yapılabileceği anlamına gelen sözleri bir kurultay toplanması fikrini doğurmuştur. İnönü Üniversitesinin organizasyonu ile işe başlanmış ve bir Danışma Kurulu oluşturulmuştur. Danışma Kurulunda; Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri ile İlahiyat Fakülteleri Dekanları, Ondokuz Mayıs Üniversitesinin Eğitim ile İlahiyat Fakülteleri Dekanları, Gazi Üniversitesinden İlahiyat Fakültesi Dekanı, ayrıca Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimlerinden bir öğretim üyesi ile İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesinden iki öğretim üyesi yer almıştır.

Danışma Kurulu Malatya'da 8-9 Ekim 2004 tarihlerinde bir çalıştay düzenleyerek konuyla ilgili İnönü Üniversitesi Rektörlüğüne sunulmak üzere bir rapor hazırlamıştır. Raporda anne-babaların çocuklarının din bilgisi olarak yetiştirilmesini istemelerinin uzun süreden beri bazı güçler tarafından kendi amaçları doğrultusunda istismar edildiği, bunun toplumu olumsuz yönde etkilediği, toplumsal bir olgu olan dini öğrenme isteğinin çağdaş bilimin ışığında ve laik eğitim sisteminin bütünlüğü içinde devletin bir hizmeti olarak değerlendirildiği belirtilmektedir. Ayrıca laik eğitim sisteminde sosyal bilim olarak kabul edilen din bilgisi öğretiminin disiplinler arası bir yaklaşımla ele alınmasının gerekliliği vurgulanarak Malatya'da düzenlenecek bir kurultayın sonuçlarının sorunun çözümüne katkı sağlayacağını düşünüldüğü ifade edilen raporda kurultayda ele alınabilecek konu başlıklarıyla katkıda bulunabilecek bilim insanlarının adları da yer almıştır. Bu çalıştayda ayrıca bildiri sunacak bilim insanlarına, belirlenen konulardaki beklentileri ifade eden bir metnin hazırlanması için de çalışmalar yapılmış ve sonuçta ortak bir metin hazırlanmış, ilgililere ulaştırılarak beklentiler doğrultusunda bildirilerin hazırlanması sağlanmıştır.⁷

Beklentiler doğrultusunda hazırlanan bildirilerin özetleri geldikten sonra Danışma Kurulu 4-5 Mart 2005 ve 26 Mart 2005'de Ankara'da iki toplantı daha gerçekleştirmiştir. Bu çalışma tarzı bir bakıma "kapalı devre" bir çalışma yapıldığı, sonuçlarının istenilen şekilde çıkmasının sağlanması için azami gayret gösterildiği izlenimi uyandırmaktadır. Böyle bir algının oluşmasının önüne geçebilmek için, bu tür bir yöntemle bilimsel toplantı düzenleme biçiminin pek alışılmış bir durum olmadığına dikkat çeken Danışma Kurulu Başkanına göre,

---

⁷ İsa Eşme (2005), "Açılış Konuşması", *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya, s. 4.

konunun özelliği ve zaman darlığı nedeniyle “gecikilmeden bir an önce bir ürün elde etme arzusu” bu şekilde davranmayı zorunlu kılmıştır.⁸

Kurultayda yer alan otuz üç bildirin yarıdan fazlası Ankara Üniversitesi Eğitimi Bilimleri Fakültesi ve İlahiyat Fakültesi öğretim elemanları tarafından hazırlanmıştır. Başka bir şekilde tasnif yapıldığında ise on yedi bildirin altı farklı İlahiyat Fakültesinin mensuplarınca, on üçünün Eğitim Bilimleri ve altı farklı Eğitim Fakültesinin mensuplarınca, diğer üçünün ise Hukuk, Siyasal Bilgiler ve Fen-Edebiyat Fakültesi mensubu öğretim elemanlarınca hazırlandığı görülecektir. Kurultayda yer alan konular; Türkiye Cumhuriyetinin Temellendirdiği Atatürk İlke ve Devrimlerine Dayandırılan Eğitim Sisteminin Kuruluş Mantığı ve Esasları, Laik Eğitim Nedir, Ne Olmalıdır?, Eğitim Politikaları ve Din Öğretimi, Ülkemizde Laik Eğitim Sistemi ve Din Öğretiminin Sorunları, Dünyada Din Öğretimi ve Yeni Açılımlar, Din Bilgisi Nedir, Ne Olmalıdır?, Din Öğretiminin Felsefi, Psikolojik, Sosyolojik, Hukukî, Ekonomik ve Eğitim Bilimleri ile Siyaset Bilimi Boyutları, Meslek Alanı Olarak Din Eğitimi, Eğitim Bütünlüğünde Din Öğretimi şeklindeki ana başlıklar altında ele alınmıştır.

Kurultayın sonuç bildirgesinde yer alan somut tekliflerin özellikle İlahiyatçıların sunduğu bildiri ve tekliflerin pek çoğuyla örtüşmediğini, fakat söz konusu bildirilerin önemli bir kısmında yer alan birçok tespit, tasvir ve değerlendirme verilerinin sonuç bildirgesindeki mezkûr teklifler için temellendirme amaçlı olarak kullanıldığını söylemek mümkündür. İlahiyat Fakültelerinin öğretim elemanlarının üzerinde durduğu konular daha çok dini bilginin “ne” olduğu hakkında felsefi tartışmalar, din öğretiminin farklı boyutlarıyla incelenmesi, örgün ve yaygın din öğretiminin olumsuz yönde etkilenmesine sebep olan somut durumlar, laiklik ve din adına bir takım hatalar yapılırken aynı zamanda oluşan din öğretimi tecrübesiyle ilgilidir. İlahiyat kökenli akademisyenlerin ele aldığı konulardan sonuç bildirgesine somut olarak yansıdığı söylenebilecek önemli noktaların ise zorunlu din öğretimin yeni bakış açılarıyla ve dünyadaki örneklerinden yararlanarak nasıl geliştirilebileceği, başka katılımcılarca da dile getirilen “çok programlı liseler” ile İlahiyat Fakültelerinin öğrenci kaynağı konusundaki görüşler olduğu söylenebilir.

Kurultay hakkındaki bu genel bilgilerden sonra yukarıda sözü edilen hususları somut olarak ele alan bildirilerden söz ederek kurultayın içeriğini biraz daha yakından inceleyebiliriz.

---

⁸ Konuyla ilgili sürecin nasıl geliştiği hakkında daha geniş bilgi için bakınız: İsa Eşme (2005), “Açılış Konuşması”, s. 1-4.

Dinî bilginin kuramsal yapısı ve öğretimi ele aldığı bildirisinde Macit, dinî bilginin felsefî düzeyde ele alınıp tartışıldığı ya da tartışılması gereken yerler olan İlahiyat Fakültelerinde bu alanda oldukça belirgin ve rahatsız edici sorunlar bulunduğunu dile getirmektedir. Aynı akademik süreçten geçen ve aynı konumda bulunan akademisyenlerin buldukları yerlerde farklı programlar uygulanmakta, merkez-çevre tanımlamasına uygun düşen bir mantıkla ilahiyatlar arasında program ve öğrenci dağılımı bakımından ciddi farklılıklar yaşandığına dikkat çekmektedir. Onun konuyla ilgili önerileri arasında, İlahiyat Fakültelerinde sosyal bilimler ve pedagojik formasyon derslerinin fakültenin kadrolu elemanı haline getirilen bu alandaki akademisyenlerce yapılması ve bu iki ölçüt çerçevesinde ilahiyatların yeniden yapılandırılmaları yer almaktadır.⁹

Aynı katılımcı, politika ve din öğretimi ilişkilerini irdelediği diğer bildirisinde, kültürel ve sivil alanda resmi ve gayri resmi gerçekleştirilen din eğitiminin hem siyasal hem de kurumsal alanda etkin güç durumuna kavuştuğu bilindiği halde, bu gerçeğin hiç kimse tarafından dile getirilmediğini iddia etmektedir. Yazara göre ülkemizdeki “temel mesele Kur’an Kursları, İHL veya İlahiyat Fakülteleri değil, politikacıların amaçlarına uygun dinî yapıların şu anda ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim düzeyinde eğitim-öğretim faaliyetini üstlenmeleridir.”¹⁰ Bu yüzden o, “eğitim-öğretim faaliyetlerinin her alanında belirleyici ve denetleyici hüviyete kavuşmuş dinî yapılar ortada olduğu halde, din öğretimi kurumlarını ve buralarda okutulan dersleri tartışmanın meselenin gerçek yüzünü örtmek anlamına geldiğini” düşünmektedir.¹¹ Din öğretimi alanında faaliyet gösteren kurumların sürekli politik zihniyetin ayrıştırıcı diline konu yapıldığını belirten yazara göre bunun en belirgin göstergesi, bu kurumların bazen ciddi anlamda sınırlandırılmak, bazen de aşırı uçlara taşınmak şeklinde muamele görmeleridir. Yazara göre bu durum aynı zamanda konuyla ilgili amaçların ve sınırları belli bir politikanın olmadığını da göstermektedir. Söylediklerine örnek olarak İHL sayılarının belli dönemlerde artırılmasını, İlahiyat Fakültelerinin bir kaçına hiç öğrenci alınmazken bazılarının bazı politik

⁹ Nadim Macit (2005a), “Dinî Bilginin Kuramsal Yapısı ve Öğretimi –Yaklaşımlar ve Öneriler-”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 183-207, Malatya, s. 206.

¹⁰ Nadim Macit (2005b), “Politik Zihniyetin “Ayrışma Hatları” ve Din Öğretimi”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 336-357, Malatya, s. 356.

¹¹ Nadim Macit (2005b), *agh*, s. 356.

ilgiler ve tarihî önceliği olma gibi nedenlerle diğerlerine göre bir önceliğe sahip olduğunu dile getirmektedir.¹²

Eğitimin bütünlüğü içinde din öğretiminin yeri ve programları konusunu inceleyen Aşıkoglu da benzer düşüncelerle, yüksek din öğretiminde kontenjanların sınırlandırılması vb. şekillerde yaşanan bazı olumsuzlukların bu kurumları zor durumda bıraktığına dikkat çekmektedir. Toplumun çeşitli dinî cemaatlara ve oluşumlara hurafelere ve yanlış inançlara kapılması karşısında sigorta durumunda olan din öğretimi kurumlarının bu durumdan olumsuz yönde etkileneceğini hatırlatmaktadır.¹³

Bildirisinde YÖK'ün 11.07.1997 tarih ve 97.23.1660 sayılı kararıyla başlayan ilköğretim DKAB öğretmenliği ve İlahiyat Lisans uygulamasını değerlendirirken öğretmenlik programının bu alanda önemli bir adım ve yenilik olduğuna dikkat çeken Zümrüt, yaygın din eğitimi açısından ise durumun aynı olmadığını belirtmektedir. Yazara göre öğretmenlik alanından farklı olmayan din görevlisinin çok çeşitli gruplara hizmet vermesi nedeniyle daha fazla formasyon bilgisine ihtiyacı bulunmaktadır. Yeni uygulamanın din görevlilerinin bu bilgiden mahrum kalması sonucunu doğurduğunu düşünen yazara göre öğretmenlik yerine din görevlisi olmayı tercih eden öğrencileri için İlahiyat Fakültelerine Pedagojik Formasyon Programı getirilmesi zorunludur.¹⁴ Ayrıca Zümrüt'e göre DİB, Hizmet İçi ve Mesleki Yetiştirme ve Eğitim adıyla iki yıllık eğitim yaparak eğitim birliği yarasını ve milli eğitimin özünü bozmakta, İlahiyat Fakültelerindeki eğitimi de hiçe sayan bir uygulamayı devam ettirmektedir. Söz konusu kurslarda da tamamen ayrı yöntemler kullanılmakta ve medresenin klasik eğitimi uygulanmaktadır.¹⁵

İlahiyat Fakülteleriyle ilgili çeşitli (yöntem, içerik, tezsiz yüksek lisans vb.) değerlendirmelerin yer aldığı bildirisinde Köylü, üniversiteye girişte uygulanan katsayı uygulamasının sonuçlarına dikkat çekerek, seçkin bir öğrenci grubunun

---

¹² Macit (2005b), *agb*, s. 356-357

¹³ Nevzat Yaşar Aşıkoglu (2005), "Eğitimin Bütünlüğü İçinde Din Öğretimi ve Öğretim Programları Üzerine", *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 493-499, Malatya, s. 499.

¹⁴ Osman Zümrüt (2005), "Örgün ve Yaygın Eğitimde Meslek Alanı Olarak Din Eğitimi", *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 408-427, Malatya, s. 417-418.

¹⁵ Zümrüt, *agb*, s. 427.

İlahiyat Fakültelerine gelmesine rağmen bunların aynı zamanda kendi isteğiyle bu fakültelelere gelmemiş olması nedeniyle “tükenmiş” bir grup haline geldiklerini belirtmektedir. Ona göre 1949’lardan bu yana din eğitimi ve öğretimi alanında gerçekçi bir ihtiyaç belirleme yerine, siyasal çıkar ve kaygıların ön planda tutularak ihtiyacın ötesinde bir yapılanmaya gidilmesi uygulamaları hem İHL hem de İlahiyat Fakülteleri öğrencilerini olumsuz yönde etkilemiştir. Bu yüzden bazı öğrenciler kendilerine üvey evlat muamelesi yapıldığı kuşkusuna kapılmaktadırlar.¹⁶ İlahiyat Fakültelerindeki yöntem konusuna da dikkat çeken Köylü’ye göre derslerde öğrencilerin çok az bir yerden sorumlu tutulmaları, derste daha çok pasif dinleyici pozisyonunda bulunmaları bir kolaylık oluşturmakta, bu da öğrencinin zorunlu olarak okuyacağı kitap olmayınca, bazı dinî cemaat ve grupların önerdiği kitapları okumaya yönelmesi şeklinde bir soruna yol açmaktadır. Bu yüzden öğrenciler adeta İlahiyat Fakültesindeki ders kitaplarını ders geçmek ve fakülte bitirmek, kendi mensup olduğu dinî cemaat ve grupların verdiği ve önerdiği kitapları da “yetişmek ve diğer insanlara aktarmak” için okumaktadır.¹⁷ Ona göre ilköğretim DKAB programları büyük ölçüde dinî bilgilerden yoksun, adeta birbirinin tekrarı olan pedagojik ağırlıklı derslerden oluşurken; İlahiyat Lisans programı ise aksine pedagojik derslerden yoksun din ağırlıklı bir içeriğe sahiptir.¹⁸

Köylü’nün dikkat çektiği yıllardaki uygulamalarla ilgili farklı düşünen, meseleye daha ideolojik bir bakışla yaklaşan bildiri sahipleri de bulunmaktadır. 1946’dan beri gerçekleştirilen söz konusu uygulamalar bu kişiler tarafından “laik eğitimden sapma”, “anti laik gelişmeler”, “eğitimin dincileşip seçkinleşmesi”,¹⁹ şeklinde yorumlanmaktadır.

¹⁶ Mustafa Köylü (2005), “Türkiye’de Yüksek Din Eğitimi Kurumu Olarak İlahiyat Fakülteleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 428-438, Malatya, s. 430.

¹⁷ Köylü, *agb*, s. 435 vd.

¹⁸ Köylü, *agb*, s. 430.

¹⁹ Bu konuda örnek için bakınız: Eşme (2005), “Laik Eğitime Bakış”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 49-57, Malatya, s. 52; Mahmut Adem (2005), “Laik Eğitim”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 68-80, Malatya, s. 75; Rifat Okçabol (2005), “Türkiye Cumhuriyeti Eğitimi Sisteminin Kuruluş Mantığı ve Temelleri”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve*

İlk ve ortaöğretim kurumlarındaki din öğretimiyle ilgili olarak sunulan bildirisine Tosun'un, ülkemizin laiklik ve din öğretimi tecrübesi üzerinde durduğu bildirisi örnek verilebilir. Ülkemizdeki tartışmalara ışık tutması bakımından önemli olan farklı din dersi uygulamalarından bahsedilen bildiride, DKAB dersinin zorunlu olmamasının, kilise gibi bir kurum bulunmaması nedeniyle ortaya yeni bir takım sorunlar çıkaracağı hatırlatılmaktadır. Ayrıca İslam dünyasında mezheplerin kilise anlamında kurumsallaşmamasının yanı sıra aynı mezhep içerisinde birçok farklı tarikatın bulunması ve bunların da yasaklanmış olması hususunun daima hatırd tutularak ülkemizde laiklik ve din öğretimi konusunda konuşulmasının daha doğru olacağı ve bunun ileri doğru bir adım atmak açısından önemli olduğu vurgulanmaktadır.²⁰

Aynı koynuyla ilgili olarak Selçuk, bildirisinde din ve öğretim ilişkisinin meydana getirdiği yeni boyutlarda din dersinin dayandığı "teoloji"nin ruhunun büyük önem taşıdığına vurgu yapmaktadır. Ona göre dinsel öğreti bireyin kendisini uydurmak zorunda olduğu bir kurallar bütünü olarak aktarılmak yerine, bireyin gelişimine katkı sağlayarak, varoluşu yorumlayarak ve hayatın problem çözücü kaynaklarından biri olarak iş görmek durumundadır. Bu yüzden din öğretimindeki açılımların eğitsel değeri bir taraftan teoloji alanındaki yeni yorumlarla öte taraftan sosyal bilimlerin verileri ile sürekli bir diyalog içinde olmakla yakından ilgilidir. İnsanı merkeze alan anlama ve yorumlama yaklaşımının din öğretimindeki öğrenme ve öğretme yaklaşımlarını da yakından etkilediğini ve öğrenci üzerine odaklanan bir tercih yapılmasına imkân hazırladığını belirten Selçuk, söz konusu yaklaşımların hareket noktasının "öğrenci" olduğunu hatırlatmaktadır. Bu durumda dinî metin, "insanlığın birikimi ve başarılarının" ışığında yeniden anlaşılmalı ve öğrencinin dünyasına katılmaktadır. Bu öğrenmeler bireysel din anlayışı ve sosyal duyarlık geliştirme eksenlidir ve okulda din öğretiminin yeni görünümü, öğrencinin gelişimine katkı yönüyle belirginleşmektedir.²¹

Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 16-30, Malatya, s. 29.

²⁰ Cemal Tosun (2005b), "Türkiye Cumhuriyetinin Laiklik ve Din Öğretimi Tecrübesi", *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 142-161, Malatya, s. 160-161.

²¹ Mualla Selçuk (2005), "Din Öğretiminde Yeni Açılımlar", *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 168-179, Malatya, s. 173-174.

İlahiyatçıların din öğretimi konusundaki eğitim bilimleri merkezli yaklaşımlarının yanında kurultayda yer alan ve eğitim bilimcilerin sunduğu bildirilerde DKAB dersinin programı eleştirilirken önceki programın verilerinin kullanılması ilginçtir. Mesele somutlaştırılacak olursa; programın sahip olduğu iddia edilen niteliklerle ilgili 2000 yılından sonra uygulamaya konulan ilköğretim DKAB dersi programının bilgileri esas alınırken, bunların uygulamada, programda ve kitaplarda böyle olmadığı 2000 öncesindeki ders programından ünite ve konu adları verilerek örneklendirilmektedir.²²

Genel itibarıyla Türkiye’de din eğitimi ve öğretimi alanında yaşanan gelişmeleri ve konuyla ilgili olayların arka planını bilenlerden birisi olarak Bilgin’in bildirisinde dile getirdikleri ve özellikle İHL’nin meslek lisesi olma özelliğinin, artık mesleğe hazırlık lisesi olmaya dönüşme yolunda olduğu şeklindeki ifadeleri gelinen nokta açısından önemli görünmektedir. Din görevlilerinin artık öğretmenlerde olduğu gibi yükseköğretim mezunu olması gerektiği anlayışının, İHL’nin meslek derslerinde de azaltmaya veya toplu dersler şeklinde bütünleşmeye gidilebileceği konusunu gündeme getirdiğini, bu yaklaşımın kolay sonuç veremeyecek olsa da yararlı bir çözüm olabileceğini dile getirerek kimi zaman önemli bir sorun haline getirilen konunun çözümüne farklı bir yaklaşım getirmektedir.²³

Bilgin’in dile getirdiklerine benzer şekilde, İHL sorunun çok sayıda okul çeşidinin azaltılarak “çok programlı okul” modelinin getirilmesi ve bu okuldaki derslerin seçimlik hale getirilmesiyle çözülebileceğini²⁴ ya da temel eğitimin ve ortaöğretimin örgütlenmesinde “okul türü” yerine “program türü” örgütlenmeye yer verilerek aşılabileceğini dile getiren eğitim bilimciler de bulunmaktadır.²⁵

²² Akçamete, *agh*, s. 509-510.

²³ Beyza Bilgin (2005), “T.C. Devletin Din Politikaları: Din Eğitimi”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrım Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 87-108, Malatya, s. 103.

²⁴ Mustafa Ergün (2005), “Tartışmalar- III. Oturum: Eğitim Politikaları ve Din Öğretimi”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrım Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 122-123, Malatya, s. 123.

²⁵ S. Çetin Özoğlu (2005), “Din Öğretiminin Eğitim Bilimleri Boyutu”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrım Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, Malatya, s. 331-332.

2005 yılında gerçekleştirilmiş olan bu kurultayın sonuçları bakımından bizi öncelikle ilgilendiren husus ise daha önce de belirtildiği gibi, din öğretimi alanına öğretmen yetiştirmeyle ilgili olarak alınan kararlar ve bunun kısa bir süre sonra uygulamaya geçirilmiş olmasıdır.²⁶ Bu yüzden kurultayda yer alan ve eğitim bilimcilerle ilgili olanlardan yola çıkarak bu çevrelerin konuyla ilgili nasıl bir yaklaşıma ve bakış açısına sahip olduklarını anlamaya çalışmak yararlı olacaktır.

Bu konuda üzerinde durulabilecek ilk bildiri Kavcar'a aittir. Bildiride Ortaöğretim DKAB öğretmeni ile İHL meslek dersleri öğretmenlerinin diğer dallardakine benzer şekilde tezsiz yüksek lisans yoluyla yetiştirilmeleri şeklindeki uygulama, yürürlükteki öğretmen yetiştirme sistemiyle uyumlu olması ve bunların pedagojik formasyon derslerinin genel olarak alanın uzmanı eğitimcilerden, yani Eğitim Fakültesi öğretim elemanlarından alınması nedeniyle olumlu karşılanmaktadır. Hatırlanacağı üzere bu uygulama AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü bünyesinde Eğitim Bilimleri ve İlahiyat Fakültesi öğretim elemanları tarafından yürütülmekte idi. Muhtemelen derslere kendisi veya fakültesinin öğretim elemanlarının girmesinin de etkisiyle konuyla ilgili oldukça olumlu düşündüğü söylenebilecek olan yazarın ilköğretim DKAB öğretmen adayları için aynı düşünceye sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Ona göre bu öğrencilerin formasyon eğitimini kendi fakültelerinde almaları önemli bir sorun oluşturmaktadır. Eğitim Fakültelerinden yardım ve destek alınıyor olsa da bunun ihtiyacı tam karşılayıp karşılamadığının tartışmalı olduğunu belirtmektedir.²⁷

Yazar böyle bir tespit ve değerlendirmede bulunurken sadece çalıştığı üniversitedeki uygulamadan haberdar olduğu için, diğer fakültelerde yürütülen faaliyet konusunda olumlu görüş bildirmekten çekinmekte, hakkında tam bilgi sahibi olmadığı diğer bölüm ve öğrenciler hakkında yanlış bir değerlendirmede bulunmamak için onlarla ilgili alan araştırması yapılması teklifinde bulunmaktadır.²⁸ Böyle bir araştırma teklifinin bilimsel verilere dayanarak kararlar alınmasını sağlamak bakımından ne kadar önemli olduğu tartışılmaz bir

---

²⁶ Bu kurultayın, din öğretimi alanına öğretmen yetiştirme konusundaki etkileri ayrıca şu çalışmada ele alınmıştır: Halit EV, "Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sistemi ve Din Öğretimi Alanına Öğretmen Yetiştirme", *DEÜİFD*, XXXIII, 2011.

²⁷ Cahit Kavcar (2005), "İlahiyat Fakültesinde Öğretmen Yetiştirme", *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 500-507, Malatya, s. 505.

²⁸ Kavcar (2005), *agb*, s. 506.

gerçek olsa da kurultayın üzerinden yaklaşık bir yıl geçtikten sonra oldukça radikal kararların alındığı ve uygulamaya geçirildiği de ortadadır.

Yukarıda bölümlerle ilgili araştırmalar yapılmasını öneren yazarın daha sonra başka bazı konuları da dile getirdiği görülmektedir. Ona göre İlahiyat fakültelerindeki İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümü, bu haliyle genel öğretmen yetiştirme sisteminden kopma, bütünden ayrılma gibi bir görüntü vermektedir. Bu mantıktan hareket edilirse, Fen Bilgisi Öğretmenliğinin Fen Fakültesinde, Sosyal Bilgiler Öğretmenliğinin Edebiyat Fakültesinde ayrı birer bölüm olarak açılması gerekir. Oysa onlar Eğitim Fakültesi bünyesinde ilköğretim bölümüne bağlı birer anabilim dalıdır. Bu nedenle aynı şekilde, DKAB Öğretmenliği de ilköğretim bölümüne bağlı bir anabilim dalı olabilir ve alan dersleri için İlahiyat Fakültesinden öğretim elemanları gelir. Hangi kademe veya alan için olursa olsun, öğretmen yetiştirme görev ve sorumluluğunun Eğitim Fakültelerine ait olması gerektiği gerçeğinden hareketle, DKAB Öğretmenliği Programının da Eğitim Fakültelerinin ilköğretim bölümlerinin içinde açılması, bu programın Eğitim ile İlahiyat Fakülteleri tarafından düzenlenecek ve yürütülecek ortak bir program haline getirilmesi uygun olacaktır.²⁹

Aslında yazarın sözünü ettiği öğretmen yetiştirme sistemi “en iyi ve en doğru yol” kabul edildiğinde tartışmasız söz konusu bölümlerin Eğitim Fakültesi bünyesine aktarılması uygun olacaktır. Hâlbuki bu sistem başlangıçta Eğitim Fakültelerine sadece okul öncesi ve sınıf öğretmenleri ile ilköğretim dal öğretmenlerini yetiştirecek ve ortaöğretimdeki öğretmenlikler için de ilgili lisans eğitimini alan adaylara pedagojik formasyon eğitimi verecek şekilde yapılandırılmış iken daha sonra 3.5 + 1.5 formülü ile alan eğitimi vermesi gereken bölüm ya da fakültelerin işini de yapar hale gelmeleri sağlanmıştı. Bir başka ifadeyle bu fakülteler aynı zamanda Fen-Edebiyat Fakültesi haline getirilmişti.

Burada üzerinde durulması gereken husus; din alanının herhangi bir öğretmenlik alanı gibi düşünülmeceği, belki yazarın da işaret ettiği noktadan başlayarak gerçekten öğretmen yetiştirmenin lisans eğitiminin yapıldığı, aynı zamanda bilimsel çalışma ve yaklaşımın esas olduğu fakülte ve bölümlerde farklı bir yapılanmayla gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceğinin düşünülmesidir. Çünkü sadece Eğitim Fakültelerinin adı sayesinde öğretmen yetiştirmenin nitelikli bir şekilde yapılabileceğini düşünmek Türkiye şartlarında oldukça yanlıştır.

Yazarın üzerinde durduğu bir diğer konu, İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümü lisans programındaki alan dersleri ile ilköğretimdeki

²⁹ Kavcar (2005), *aqb*, s. 505.

DKAB dersinin içeriği arasında ilişki kurulmasının uygun olacağı meselesidir. Ona göre programlar baştan sona ilgili uzmanların da katılımıyla gözden geçirilmeli, çağımızın ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilmelidir.³⁰ Bir alana öğretmen yetiştirirken mutlaka dikkate alınması ve yerine getirilmesinde titizlik gösterilmesi gereken bu tür bir çalışmanın İlahiyat Fakültesi bünyesinde yapılması da pekâlâ mümkündür. Aynı zamanda iyi bir öğretmen ve DKAB öğretmeni yetiştirirken iyi bir ilahiyatçı kimliğinin kazanılmasının sosyal ve kültürel anlamda ne kadar önemli olabileceği de unutulmamalıdır.

Yazar tarafından dile getirilen bir diğer konu da, “her dal için olduğu gibi, DKAB Öğretmenliği Programlarında öğretim elemanı olarak görev alacak kişilerin de, hiç değilse genç kesimin pedagojik formasyon sahibi olmalarına özel bir önem verilmesi” beklentisidir.³¹ Eğer kendinizi öğretmen yetiştiren bir kurum olarak kabul ediyorsanız, elbette öğretim elemanlarınızın böyle bir eğitimden geçmesi ya da böyle bir formasyona sahip olması beklenir ve gerekir. Meselenin dışında ve bilgi sahibi olmayanlar tarafından çok hak verilerek lüzumlu bir istek ve öneri olarak değerlendirilebilecek bu husus, aslında anlamsız ve gereksiz bir şekilde dile getirilmektedir. Çünkü İlahiyat Fakülteleri ve öncesinde var olan yüksek din öğretimi kurumları 1972’den bu yana bu pedagojik formasyon eğitimini zaman zaman Eğitim Fakültelerinden öğretim elmanı desteği almak suretiyle vermiştir. Bu yüzden İlahiyat Fakültelerinde görev yapan öğretim elemanlarının çoğunluğu bu eğitimi almıştır. Ancak 1998’den beri uygulanan öğretmen yetiştirme sistemi yüzünden bu fakültelerin öğretmenlik dışında kalan bölümünden mezun olan öğrencilerinin çoğu tezsiz yüksek lisans eğitimine az öğrenci alınması nedeniyle bundan yoksun kalmışlardır. Konuyla ilgili eksik bilgi sahibi olmak normal karşılanabilir, fakat bu eksik bilgiye dayanarak bir kurum ile ilgili karar verme hakkına sahip olduğunu düşünmek bilimsel tutumla pek uyumsuzdur.

Kavcar’ın dikkat çektiği bir başka nokta da yan alan uygulamasıyla ilgilidir. Yazara göre İlahiyat Fakülteleri bünyesindeki İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümünün programına Türkçe ve Sosyal Bilgiler Öğretmenliği yan alanlarının eklenmesi bu okul mezunlarının istihdam sorununu çözmeye yönelik bir uygulamadır. 12 kredilik bir ders alma ile nitelikli Türkçe öğretmeni yetişip yetişmeyeceğini soran yazara bu konuda hak vermek gerekir, fakat bunun İlahiyat Fakültesi mezunlarının istihdam sorunu ile ilgisinin bulunmadığı, diğer bölümlerde de benzer bir uygulamanın söz konusu olduğu ortadadır. Yazarın, bunun gizli bir plan mı olduğu, altında eğitimi “dinselleştirmek” hedefinin mi

³⁰ Kavcar (2005), *agb*, s. 506.

³¹ Kavcar (2005), *agb*, s. 506.

bulunduğu sorusu³² 2006 yılında başlatılan uygulamanın kararının daha çok hangi gerekçelerle ilgili olduğuna işaret etmesi bakımından oldukça ilginçtir.

Din öğretimi alanına öğretmen yetiştirme konusuyla ilgili olarak üzerinde durulabilecek bir diğer bildiri de Akçamete'nin, Tevhid-i Tedrisat çerçevesinde din öğretimi ve öğretmen konusunu ele aldığı bildirisidir. Yazar öğretmenlik mesleğinin bileşenleri üzerinde dururken alana özgü öğretmen yeterliklerinin belirlenmesinde din öğretiminde belirleyeceğimiz yaklaşımın önemli olduğuna dikkat çekmektedir. Bu nedenle meslek alanı olarak din eğitimi öğretmeni, yani din görevlileri ile temel eğitimdeki din öğretimi öğretmenin özel alan yeterliklerinin farklılaşacağını, öğretmen yeterliklerinin belirlenmesinde bu iki alan arasındaki ayırımın mutlaka dikkate alınması gerektiğini dile getirmektedir. Bu gerekçelerden hareketle din öğretmeni yetiştirmede rol ve sorumluluklar ve yeterlikler din öğretimi hedefleri, ders programlarındaki yaklaşımlar, içerik ve stratejiler çerçevesinde ele alınmalı, din öğretmeni yetiştirme programları sosyal bilimciler ve eğitim bilimciler ile birlikte hazırlanmalı, aynı zamanda din öğretmeni yetiştirme sorumluluğu Eğitim Fakültelerine verilmelidir.³³

Yazarın dile getirdiği din öğretimindeki yaklaşımların farklılığı nedeniyle din görevlisi ile okullarda görev yapacak olan öğretmenlerin birbirlerinden ayrı formasyona sahip olmaları gerektiği şeklindeki teklifi oldukça önemlidir. Zaten bu sebeptendir ki, İlahiyat Fakültelerinin bünyesinde bu alan farklı bir bölüm olarak yapılandırılmış ve nitelikli mezunlar yetiştirme gayreti içerisinde olunmuştur. Nitekim KPSS sonuçları da bu gayretin derecesine işaret etmesi bakımından oldukça manidardır.³⁴ Bu noktaya dikkat çeken yazarın ifadelerinden, her ne kadar böyle bir izlenimi çağırırsa da, İlahiyat Fakültelerindeki uygulamada buna dikkat edilmediği, ilköğretim DKAB öğretmenliğinin din görevliliğinden farkının bulunmadığı kabul edilerek öğretmen yetiştirildiği gibi bir sonuç çıkarmamak gerekir.

Akçamete'nin de belirttiği gibi, elbette din alanına öğretmen yetiştirme programları hazırlanırken sosyal bilimler ile eğitim bilimlerinin uzmanlarından yararlanmak gerekir, ancak bu tür bir işbirliği için öğretmen yetiştirme işinin

³² Kavcar (2005), *agb*, s. 504; Yazar aynı soruyu daha önce yazdığı bir makalesinde de sormuştur. Bakınız: KAVCAR, Cahit (2002), "Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme", *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 35, Sayı: 1, ss. 1-14, Ankara, s. 8.

³³ Akçamete, *agb*, s. 515-516.

³⁴ İlahiyat Fakültelerinin İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümü mezunlarının KPSS sonuçlarını, Eğitim Fakültesi mezunlarının sonuçları ile karşılaştırmalı olarak görmek için bakınız: Halit EV, "Türkiye'de Öğretmen Yetiştirme Sistemi ve Din Öğretimi Alanına Öğretmen Yetiştirme", *DEÜİFD*, XXXIII, 2011.

tamamen Eğitim Fakültelerine devredilmesine gerek yoktur. Mensuplarının da zaman zaman dile getirdiği gibi, işi başından aşkın ve en azından din eğitimi konusunda hiçbir alt yapısı bulunmayan bir kuruma bir de ilahiyat gibi çok farklı bir alanın öğretmenini yetiştirme işini yüklemenin bilimsel bir tarafı bulunmamaktadır. Bunun içindir ki, 1997’de YÖK tarafından din alanında görev yapacak öğretmenlerin –bu tarihe kadar da olduğu gibi- İlahiyat Fakültelerinde yetiştirilmesi uygun bulunmuştur.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu alıntı ve değerlendirmelerden de anlaşılacağı üzere kurultayın sonunda “Somut Adımlar ve Açılımlar” başlığıyla kamuoyuna duyurulan sonuç raporu, din eğitimi ve öğretimiyle ilgili olan, bir kısmı bu alandaki kurumlar için olumsuz sonuçlar doğurabilecek, hatta şimdiye kadar atılmış olumlu adımları da kısa sürede yok edebilecek bir dizi kararı içermektedir. Bunların bir kısmının daha önce belirtildiği gibi, somut araştırma verilerine dayandığı söylenemez. Meselâ, sayılarının ihtiyaçtan fazla olduğu belirtilen İHL mezunlarının büyük çoğunluğunun “çağdaş yaşam ile uyumsuzluk gösterdiği”,³⁵ son 20-30 yıllık süreçte tecrübelerin, çoğu İHL’nin akıl ve özgür düşünme becerileriyle donanmış mezunlar vermede yetersiz kaldığını gösterdiği” belirtilmektedir. Dolayısıyla bu yetersizliğin aynı okulların İlahiyat Fakültelerinin de öğrenci kalitesini düşürdüğü ve laik eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu aydın ilahiyat bilim insanlarının yetiştirilmesinde sorunlara yol açtığı dile getirilmektedir.³⁶ Bu ifadeler, arkasından gelen İlahiyat Fakültelerinin öğrenci kaynağının genel liselerden gelen öğrencilerle çeşitlendirilmesinin gerekçesi şeklinde sunulmuş yumuşatılmaya çalışılsa da, tamamen indirgemeci bir yaklaşımın hâkim olduğu söylenmelidir. Çünkü dile getirilenlerin gerçekliği kabul edildiğinde çoğu son 20-30 yılda İHL’den mezun olan İlahiyat Fakültelerinin öğretim elemanlarının önemli bir kısmının eleştirel ve özgür düşünme konusunda yetersiz oldukları da kabul edilmiş olacaktır. Bu durumda İHL için kapatılarak yerine çok programlı lise şeklinde bir takım çözümler geliştirilirken “laik eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu aydın ilahiyat bilim insanlarının yetiştirilmesinde” sorunlar yaşadığı ifade edilmeye çalışılan İlahiyat Fakülteleri için hangi çözümlerin geliştirildiğini düşünerek ürpermek mümkün değildir.

Kurultay boyunca hem İlahiyat Fakültelerinden hem de diğer alanlardan katılımcıların birçoğunun, din eğitimi ve öğretimi alanına siyasilerce ya da çeşitli

³⁵ *Kurultay Kitabı*, s. 599.

³⁶ *Kurultay Kitabı*, s. 606.

dinî gruplarca müdahale edildiği şeklindeki şikâyetleri dikkat çekicidir. Fakat kurultayın sonunda alınan kararlar ve daha sonra bunların uygulamalarına bakılacak olursa bu defa da farklı davranılmadığı ve yine bir müdahalenin olduğu söylenmelidir. Çünkü konuyla ilgili -en azından burada yapılan eğitimin kalitesi ve Cumhuriyet değerlerinin aksine bir durumun olduğunu iddia ve tespit eden- herhangi bir bilimsel araştırma ve somut bir veri bulunmamasına rağmen kurultay sonrasında 2006’da yapılan ilk icraatlardan biri olarak İlköğretim DKAB Öğretmenliği Bölümleri Eğitim Fakültelerine aktarılmıştır. Bu sonuç ise oldukça manidardır ve sorgulanmaya muhtaçtır. Eğer kurultaydaki bildirilerin bir kısmı, hatta en azından sonuç raporu dikkatli bir şekilde gözden geçirilecek olursa bu kararın arkasından nelerin gelebilecek olduğu, din eğitimi ve öğretimi alanına belli bir görüşe göre nasıl “nizam verilmeye” çalışıldığı açıkça görülecektir.

KAYNAKÇA

- ADEM, Mahmut (2005), “Laik Eğitim”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 68-80, Malatya
- AKÇAMETE, Gönül (2005), “Öğretim Birliği Yasası Kapsamında Din Öğretimi ve Öğretmen”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 508-518, Malatya
- AŞIKOĞLU, Nevzat Yaşar (2005), “Eğitimin Bütünlüğü İçinde Din Öğretimi ve Öğretim Programları Üzerine”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 493-499, Malatya
- AYDIN, M. Şevki (2005), *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi Öğretmeni Yetiştirme ve İstihdamı*, Değerler Eğitimi Merkezi Yayınları, İstanbul
- BİLGİN, Beyza (2005), “T.C. Devletin Din Politikaları: Din Eğitimi”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 87-108, Malatya
- EŞME, İsa (2005), “Açılış Konuşması”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-*

- 9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 1-9, Malatya
- EŞME, İsa (2005), “Laik Eğitime Bakış”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 49-57, Malatya
- EV, Halit (2001), “İlahiyat Fakülteleri İle İlgili Bir Model Önerisi”, *Tabula rasa-felsefe-teoloji*, Yıl: 1, Sayı: 2, ss. 129-1149, Isparta
- EV, Halit (2003), *Türkiye’de Yüksek Din Öğretimi Kurumları ve Öğretmen Yetiştirme*, Tıbyan Yayıncılık, İzmir
- ERGÜN, Mustafa (2005), “Tartışmalar- III. Oturum: Eğitim Politikaları ve Din Öğretimi”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 122-123, Malatya
- KAVCAR, Cahit (2002), “Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 35, Sayı: 1, ss. 1-14, Ankara
- KAVCAR, Cahit (2005), “İlahiyat Fakültesinde Öğretmen Yetiştirme”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 500-507, Malatya
- KÖYLÜ, Mustafa (2005), “Türkiye’de Yüksek Din Eğitimi Kurumu Olarak İlahiyat Fakülteleri Üzerine Bir Değerlendirme”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 428-438, Malatya
- MACİT, Nadim (2005a), “Dinî Bilginin Kuramsal Yapısı ve Öğretimi – Yaklaşımlar ve Öneriler-”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılgan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 183-207, Malatya
- MACİT, Nadim (2005b), “Politik Zihniyetin “Ayrışma Hatları” ve Din Öğretimi”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar*, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005

Malatya, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 336-357, Malatya

- OKÇABOL, Rifat (2005), “Türkiye Cumhuriyeti Eğitimi Sisteminin Kuruluş Mantığı ve Temelleri”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 16-30, Malatya
- OKUTAN, Ömer (1980), *Cumhuriyet Döneminde Din Eğitimi ve Öğretimi Öğretmeni Yetiştirme Sorunu*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, AÜ Eğitim Fakültesi, Ankara
- ÖZTÜRK, Veli (1997), *Türkiye’de Din Eğitimi ve Siyaset (TBMM Zabıtlarında Din Eğitimi Tartışmaları 1920-1990)*, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir
- SELÇUK, Mualla (2005), “Din Öğretiminde Yeni Açılımlar”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 168-179, Malatya
- TOSUN, Cemal (2005a), “Türkiye’de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmeni ve Din Görevlisi Yetiştirme Alanında Değişme”, *V. Türk Kültürü Kongresi-Cumhuriyetten Günümüze Türk Kültürünün Dünü, Bugünü ve Geleceği (17-21 Aralık 2002)*, *Eğitim*, Cilt IV, Yayına Hazırlayan: Songül Boybeyi, Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, ss. 85-111, Ankara
- TOSUN, Cemal (2005b), “Türkiye Cumhuriyetinin Laiklik ve Din Öğretimi Tecrübesi”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 142-161, Malatya
- ZÜMRÜT, Osman (2005), “Örgün ve Yaygın Eğitimde Meslek Alanı Olarak Din Eğitimi”, *Ülkemizde Laik Eğitim Sisteminde Sosyal Bilim Olarak Din Öğretimi Kurultayı-Bildiri ve Tartışmalar, İnönü Üniversitesi 7-9 Nisan 2005 Malatya*, Editör: İkrâm Çınar-Hakan Atılğan, İnönü Üniversitesi Yayınları, ss. 408-427, Malatya